

TAORMINA: UN TEATRU FĂRĂ GRANIȚE

Teatrul viitorului și viitorul teatrului ● Teatru european sau teatru transeuropean ● Internaționalizare sau deznaționalizare ● Europeanism și provincialism ● Bariere economice și bariere lingvistice ● Arta teatrului și industria teatrului ● Subvenționare sau abandonare ● Intruziunea politicului și intruziunea comercialului ● Teatrul miine, dar teatrul azi? ● Un teatru fără limite și limitele teatrului

În teatrele noastre bîntuie încă neliniștea și confuzia, după ce, pînă la încheierea discretă a stagiunii, a cam bălucit vîntul pe scene și prin sălile de spectacol, publicul fiind evident atras de reprezentațiile pieței libere (politice și economice) sau ale televiziunii libere (care a cam obosit în încercarea ei de a-și menține echilibrul pe o sîrmă din ce în ce mai subțire). În Europa, mai precis în vestul, în estul și în restul Europei, se discută aprins despre teatrul viitorului și despre viitorul teatrului, despre europeanizare și provincialism, despre barierele naționale și tendințele transnaționale, despre subsidii și nonsubsidii, în rezumat despre ceea ce ați citit în subtitlurile de mai sus. Focarul acestor discuții a fost, la sfîrșitul lui mai, Taormina, iar dacă discuțiile nu ar fi avut o desfășurare pașnică, deși înfierbîntată de soarele Siciliei, aș fi introdus neapărat în peisaj vulcanul Etna, vizibil de la distanță și fumegînd diafan și misterios. Semnalul pentru dialogul despre teatrul european al viitorului, despre granițe coruptibile și, mai ales, despre fără granițe l-a dat Mario Mattia Giorgetti, directorul revistei „Sipario”, unul din acei rari jameni de teatru cu o vocație prin excelență europeană și o imensă capacitate de a dinamiza opinii și energii. Cei aproape douăzeci de redactori responsabili ai unor reviste de teatru din Europa de vest, centrală și de est, din S.U.A., Australia, Cuba, Israel, Algeria și-au încrucișat timp de trei zile opiniile asupra europeanizării teatrului, de fapt a unei largi internaționalizări, întrucît un teatru european ar fi doar prima etapă dintr-un proces de anvergură mondială al schimburilor interteatrale, al deschiderii granițelor pentru o artă menită nu numai desființării dar și cunoașterii reciproce. Se află în curs de formare o nouă optică asupra teatrului, cosmopolită, supranațională, amplu receptivă, inclusiv în interiorul instituțiilor statale, ne asigură Mario Mattia Giorgetti, care a deschis reuniunea din Sala Verde a Palatului Congreselor. Pentru a pregăti topirea granițelor este necesar — a spus domnul Giorgetti, a cărui intervenție o vom publica, de altfel, în întregime în corpul revistei noastre — un nou mod de concepere a operei teatrale. E vorba nu de o montă pur și simplu în chip tradițional un text dramatic, ci de a construi un fel de scenarii în care atît regia, cît și scenografia sau interpretarea să se incorporeze discursului dramatic. În acest sens, se va da un nou impuls creativității scenice. La aceasta se adaugă, firește, o concepție diferită de formare a actorilor, necesitatea dezvoltării reciproce a repertoriilor, inițierea unor coproducții teatrale internaționale. Ideea coproducțiilor internaționale a fost susținută și de Nánay István (Ungaria) care a vorbit de inițierea unor colaborări cu artiști din România și Iugoslavia. În același timp, el a evocat, ca și Anneli Suur Kujala (Finlanda) și Ruth Blumert (Israel), barierele greu surmontabile de care se lovesc teatrele din aceste țări, cu o populație relativ mică și o arie de circulație lingvistică restrînsă. Referindu-se și la tradiția orală a teatrului finlandez (teatrul scris e de dată oarecum recentă), doamna Kujala a invocat o scrisoare din Franța prin care se cerea unui teatru din Finlanda să vină în turneu cu dans și balet, întrucît publicul francez nu ar accepta un text într-o limbă necunoscută, iar doamna Blumert a subliniat situația contradictorie în care se află oamenii de teatru israelieni, care pe de o parte sînt chemați să dea satisfacție publicului, atras de teatrul strain, și, pe de altă parte, sînt atacați de critică pentru importul

de teatru european, în special englez. Oricum, a arătat ea, colaborarea unor teatre israeliene cu regizori din URSS, România și Germania a dat rezultate notabile. Franz Wille (RFG) și Ernst Schumacher (RDG) au abordat probleme specifice ale teatrelor germane în perspectiva reunificării țării, care probleme, la drept vorbind, nu sînt deloc simple. Peter Roberts (Anglia) a dedus europeanizarea teatrului din europeanizarea mijloacelor de comunicare în masă (căderea zidului de la Berlin — s-a exemplificat — a fost transmisă în direct la televiziunea britanică). În aceeași ordine de idei, Andrea Piersanti de la „Rivista del cinematografo” a vorbit despre necesitatea de a se desființa barierele dintre teatru și mass media. (Revista organizează un festival mondial itinerant de teatru TV.) Robert Scanlan (SUA) s-a referit la tendința americană de dominare a culturii europene, ca urmare a aceleiași tendințe dominante în sfera economică. În același timp, el a pus în evidență exemplul de armonie politică și națională din teatrul american, subliniind cu insistență, în mai multe rînduri, prezența creatoare a unor regizori români în America: Andrei Șerban, Liviu Ciulei, Andrei Belgrader. Abordînd problema finanțării teatrelor, Robert Scanlan a arătat că, în SUA, cei care finanțează teatrul nu o fac de amorul artei, ci dorind ceva în schimb, bunăoară publicitate, ceea ce atențează la libertatea artei. Problema finanțării teatrelor a fost amplu dezbătută și prin intervențiile lui Clive Barker (Anglia), Mario Mattia Giorgetti, Ruth Blumert, Minas Tingilis (Grecia), Franz Wille, Vivian Martinez Tabares (Cuba), Tony Mitchell (Australia), acesta din urmă deplîngînd situația precară a formațiilor teatrale australiene și diferența unei mari părți a publicului față de teatru (o revistă teatrală a sucombat — spunea ziaristul australian — deoarece nu a fost susținută de cititori, respectiv de către virtualul public de teatru). Punînd în dubiu însăși ideea unei discuții privind un teatru european, sau doar nuanțînd-o, Yvon Davis (Franța) a menționat că Europa de miine nu o fac oamenii de teatru, ci oamenii de afaceri, că teatrul, pretutindeni în Europa, este marcat de un oarecare provincialism (nu neapărat în sensul peiorativ al termenului) și a precizat că în Franța se produce o descentralizare a teatrului. Englund Claes (Suedia) a fost și el de părere că viitorul aparține teatrului care-și păstrează specificul național. Nu prin export se poate obține un teatru internațional. Particularizînd ideea de teatru național sau local Janusz Machejek (Polonia) a relatat experiența originală de teatru în mediul natural din satul Gardzenice. Jan Dvořak a vorbit despre revenirea în Europa, după 42 de ani, a teatrului cehoslovac. În ceea ce mă privește, mi-am exprimat părerea că teatrul românesc n-a absentat niciodată din spațiul spiritual al Europei și că ideea de teatru european nu ne găsește nepregătiți. În același timp, am ținut să subliniez că teatrul viitorului nu ni se pare a fi un teatru strict gestual, nontextual, că textul, respectiv cuvîntul își recapătă rolul în comunicarea teatrală, arătîndu-mă de acord cu un teatru fără granițe, dar nu și cu un teatru fără limite, adică liber de rigorile convenției sale speciice.

Firește, rîndurile de mai sus nu iac decît să rezume, să simplifice, să schematizeze dezbaterile de la Taormina, pe care însă le vom relua pe cît posibil prin intervenții și corespondențe ale unor participanți.

DUMITRU SOLOMON

P.S. Trebuie să precizez că, pînă la intrunirea internațională a revistelor de teatru, la Taormina s'au desfășurat festivitățile premiului Europa pentru teatru, acordat celebrului regizor italian Giorgio Strehler, premiul special al juriului fiind conferit regizorului sovietic Anatoli Vasiliev.